

**Dkt. Kevin E. Frederick, Wawaldensian, Hotuba ya
12,
Silaha ya Meno, Henry Arnold,
Kurudi Kutukufu, 1685 hadi 1690** © 2024 Kevin Frederick na
Ted Hildebrandt

Huyu ni Dkt. Kevin Frederick katika mafundisho yake kuhusu historia ya Wawaldensia. Huu ni kipindi cha 12, Silaha ya Meno, Henry Arnold, Kurudi Kutukufu, 1685 hadi 1690.

Mahubiri hayo yana kichwa cha habari cha Silaha ya Meno na ni hadithi ya kurudi kutukufu, ambayo husherehekewa katika jumuiya za Wawaldensia kote ulimwenguni ambapo kuna jumuiya za Wawaldensia.

Kila mwaka mwezi Agosti. Iliongozwa na mtu mmoja aitwaye Henri Arnold au Henry Arnold. Henri Arnold alikuwa mhudumu, kwa hivyo uongozi wake mara nyingi ulijumuisha uongozi imara sana wa kiroho pamoja na uongozi wa kijeshi.

Na kwa hivyo ninashiriki nawe dondoo ya zaburi ambayo iliandikwa au kusomwa wakati huo usiku wa mwisho kabla hawajaangalia kifo chao kilichokuwa karibu. Na zaburi hii ilisomwa kwao, na kisha mahubiri yalihubiriwa kwao kwa msingi wa zaburi hii. Kila siku ya kurudi kwa utukufu, kuanzia Agosti 1689 na kumalizika Mei 1690, Arnold angewaongoza wapiganaji kwa hisia ya umakini wa kiroho.

Angewaongoza katika maombi na maandiko, akiwahubiria mara moja kwa siku, jambo ambalo ni jambo la ajabu kwa mhudumu yeyote. Kuanzia Zaburi 68, ninasoma dondoo kutoka mstari wa 1 hadi 6, 17 hadi 22, na 28 hadi 35. Mungu ainuke.

Adui zake na watawanyike, wanaomchukia wakimbie mbele zake. Kama vile moshi unavyopeperushwa, ndivyo wanavyopeperushwa.

Kama nta iyeyukavyo mbele ya moto, ndivyo waovu waangamie mbele za Mungu; bali wenye haki na wafurahi; na washangilie mbele za Mungu.

Wacha wafurahi kwa furaha. Mwimbieni Mungu. Imba sifa kwa jina la Mungu.

Mwimbieni wimbo yeye apandaye juu ya mawingu; Jina lake ni Bwana; Shangilieni mbele zake.

Baba wa yatima na mlinzi wa wajane ni Mungu katika makao yake matakatifu. Mungu huwapa makao yaliyo ukiwa. Huwaongoza wafungwa kwenye mafanikio, lakini waasi hukaa katika nchi kavu.

Bwana alikuja kutoka Sinai na magari yake makuu, elfu kumi mara mbili, maelfu kwa maelfu. Ulipanda mlima mrefu, ukiongoza mateka katika kundi lako, na kupokea zawadi kutoka kwa watu, hata kutoka kwa wale wanaomwasi Bwana Mungu anayekaa humo. Na abarikiwe Bwana, anayetubeba kila siku.

Mungu ndiye wokovu wetu. Mungu wetu ni Mungu wa wokovu, na njia za kutoka mautini zina Mungu Bwana. Lakini Mungu atavivunja vichwa vya adui zake, na taji yenye nywele za wale wanaotembea katika njia zao za hatia.

Bwana alisema nitawarudisha kutoka Bashani. Ee Mungu, taja nguvu zako . Onyesha nguvu zako, Ee Mungu, kama ulivyotutendea hapo awali.

Kwa sababu ya hekalu lako la Yerusalemu, wafalme wanakuletea zawadi. Wakemee wanyama wa porini wanaoishi kati ya matete, kundi la mafahali pamoja na ndama za watu. Wakanyage chini ya miguu yao wale wanaotamani kodi.

Watawanye watu wanaopenda vita. Shaba na iletwe mbele ya Misri. Kushi na ifanye haraka kumnyooshea Mungu mikono yake.

Mwimbieni Mungu, enyi falme za dunia. Mwimbieni Bwana sifa. Ewe mwandishi mbinguni, mbingu za kale, sikiliza.

Anatoa sauti yake, sauti yake kuu. Mpeni Mungu nguvu, ambaye enzi yake iko juu ya Israeli, ambaye nguvu zake ziko angani. Mungu ni wa kutisha katika patakatifu pake, Mungu wa Israeli.

Yeye huwapa watu wake nguvu na nguvu. Na ahimidiwe Mungu. Hili ndilo neno la Bwana.

Shukrani kwa Mungu. Mungu ainuke, na maadui watawanyike. Asubuhi ya Mei 14, 1690, baada ya kuzingirwa kwa karibu miezi minane, wapiganaji wa Wawaldensia walikusanyika kumsikiliza mhubiri wao na kamanda wa kijeshi, Henri Arnault, na kujitayarisha kiakili, kimwili, na kiroho kwa shambulio la mwisho la majeshi ya adui.

Ulinzi wa Wawaldensia ulikuwa umepigwa risasi bila kukoma kwa siku nyingi, na kwa kipindi cha majuma mawili, Wawaldensia walikuwa wamerudishwa nyuma kwenye ukingo wa mlima hadi kwenye safu yao ya mwisho ya ulinzi, mahali panapoitwa Pan de Zucara , mkate wa sukari, mwamba ulio juu ya ukingo ambao ulionekana kama mkate. Wanaume wote 347 waliosalia waliokusanyika kuabudu katika mwangaza wa asubuhi hiyo, karibu bila vifaa na risasi zote, walitarajia kwamba Mei 14, 1690,

ingekuwa siku yao ya mwisho duniani. Walibeba uzito asubuhi hiyo wa kujua kwamba ikiwa wangeshindwa na kuangamizwa, wake zao, watoto wao, na Wawaldensia wengine , kwa uwezekano wote, hawangerudi kuishi katika nchi yao wanayoipenda.

Kwa mtazamo wa kibinadamu, matumaini yote yalionekana kupotea. Walimgeukia kiongozi wao, Henri Arnault, na Mungu katika asubuhi hiyo ya maafa, wakiimba Zaburi ya 68, ambayo inajulikana kama zaburi ya shukrani na ukombozi, wakisikia mahubiri kuhusu neema ya Mungu na kutumaini dhidi ya matumaini na uwezekano mkubwa kwamba wangeokoka kuzingirwa huku. Arnault alitafuta tena kuingiza nguvu, mwongozo, na mwelekeo ndani ya kundi dogo la jeshi la mapigano kwa kumgeukia Mungu.

Arnault alizaliwa mwaka wa 1641 huko Latour, baadaye ikaitwa Torapelachi , na alianza akiwa kijana katika utumishi wa William wa Orange kama mwanajeshi. Arnault angepanda cheo haraka hadi cheo cha nahodha katika jeshi la William wa Orange. Katika miaka yake ya mwisho ya thelathini, aliacha jeshi na akafunzwa kama mchungaji, na alikuwa akihudumia kutaniko mwanzoni mwa miaka ya 1680.

Kisha, mnamo 1685, mfalme wa Ufaransa, Louis XIV, alibatilisha Amri ya Nantes, makubaliano ambayo yaliwapa Waprotestanti wa Huguenot nchini Ufaransa haki ya kumwabudu Mungu kama walivyotaka. Louis XIV aliona dini mbili ndani ya taifa kama ishara ya udhaifu. Matokeo yake, mnamo 1685, Louis alitaka kuunda taifa lililounganishwa katika imani na kuagiza kuondolewa kabisa kwa Waprotestanti wote nchini Ufaransa.

Wahuguenoti wengi waliuawa. Wengi zaidi walihamishwa Uswisi na Ujerumani. Mwaka uliofuata, 1686, kwa ushirikiano wa Duke wa Savoy na wanajeshi wake wa Savoyard, Louis XIV alipanua usafi wake wa kidini ili kuwajumuisha Wawaldensia ndani ya eneo la Alps la Cottian Alps.

Chini ya uongozi wa Kamanda Nicholas Catinat, mnamo Mei 1686, wanajeshi wa Ufaransa walisafisha maeneo ya Wawaldensia. Kati ya jumla ya Wawaldensia 14,000, wanaume, wanawake, na watoto 8,500 walikusanywa na wanajeshi na kufungwa. Watu wengine 1,600 waliuawa katika siku tatu za mapigano.

Wengine 2,000 waligeukia Ukatoliki, na mamia kadhaa walitorokea uhamishoni hadi Geneva, na kuacha kundi dogo la wapiganaji wasiozidi 1,000 ambao walikuja kujulikana na washirika na maadui kama Wasioshindwa. Kati ya watu 8,500 waliofungwa, zaidi ya asilimia 60 kati yao walikufa kutokana na njaa, kiu, na magonjwa katika kipindi cha miezi minane iliyofuata. Mkataba ulikubaliwa mwishoni mwa vuli ya 1686 kati ya Wasioshindwa na Louis XIV, pamoja na mshirika wake Duke wa Savoy.

Wasioshindwa waliahidi kuondoka mabondeni kwenda Uswisi badala ya kuachiliwa huru kwa wafungwa waliosalia, ambao pia wangepelekwa uhamishoni Uswisi. Chini ya ulinzi wa wanajeshi wa Savoyard, zaidi ya wafungwa 3,000, ambao wengi wao walikuwa wagonjwa wa kufa na waliokonda, waliachiliwa kutoka magerezani mwao na kufanya safari ndefu juu ya Alps kwa miguu katikati ya majira ya baridi kali hadi Geneva. Kati ya wafungwa zaidi ya 3,000 walioachiliwa huru kufanya safari hiyo, chini ya 2,300 kati yao walifika wakiwa hai.

Kwa upande mwingine, kati ya Wawaldensia 14,000 waliokuwa wakiishi katika Milima ya Alps ya Cottian katika majira ya kuchipua ya 1685, ni 3,381 pekee waliokuwa bado hai wakiwa uhamishoni huko Geneva chini ya mwaka mmoja baadaye. Na manusura hao walipokelewa kwa upendo na kutunzwa na raia wa Calvinist wa Geneva. Ndani ya mwezi mmoja baada ya kufika, viongozi wa Wawaldensia walianza kupanga kuchukua tena bonde hilo kutoka kwa wanajeshi wa Ufaransa na wakaanza kuomba msaada wa kifedha na usaidizi kutoka kwa mataifa ya Kiprotestanti kote Ulaya.

Baada ya majaribio mawili ya kukataa kurudi katika kipindi cha miaka miwili iliyofuata, wakati wa kuchukua hatua ulifika usiku wa Agosti 16 na 17 mwaka wa 1689. Henri Arnault, aliyeagizwa na William wa Orange, ambaye sasa alikuwa na cheo cha kanali, alikuwa amefanikiwa kukusanya pesa kutoka Uingereza na kutoka mataifa ya Kiprotestanti ili kuandaa kampeni ya kijeshi ili kuteka tena nchi za Wawaldensia. Arnault aliwakusanya wanaume 900 wa Wawaldensia na Wahuguenot kwenye mwambao wa Ziwa Geneva ili kuanza safari ya maili 130 juu ya Milima ya Alpine.

Kabla hata hawajaondoka katika eneo la kando ya ziwa, zaidi ya watu wao 200 na makamanda wao wakuu wa kijeshi walikamatwa na mamlaka ya kiraia ya Kikatoliki. Walifungwa gerezani na baadaye kuuawa. Karibu wanaume 700 walianza safari ngumu kuelekea kusini juu ya safu nyingi za milima na mwanzoni walikutana na upinzani mdogo.

Lakini habari za harakati zao wakati mwingine zilienea mbele yao, na shambulizi na juhudi za maafisa wa Wakatoliki wa eneo hilo kuahirisha maandamano yao zilikuwa zikizidi kuwa nyingi. Wakiwa katikati ya nyumba, walikabiliwa na upinzani mkubwa zaidi, wakiwa na kikosi kikubwa cha wanajeshi wa Ufaransa 2,500 kwenye daraja la Salbertron . Chini ya moto mkali wa bunduki, Arnault alipoteza watu kadhaa.

Ingawa wapiganaji wa Waldensia waliwasababishia hasara kubwa zaidi wanajeshi wa Ufaransa na kuwafukuza kutoka kwenye ulinzi wao wa daraja, katika safari ya kurudi nyumbani, Arnault alipoteza makumi kadhaa ya watu wake ambao hawakuweza kuendana na mwendo usiokoma wa maandamano yao ya kulazimishwa. Na walipoingia katika mabonde ya Waldensia, kikosi chake cha mapigano sasa kilikuwa kimepungua hadi watu 600.

Siku 11 tu tangu walipoondoka Geneva, wakiwa wamesafiri kupitia mvua kubwa na kuvuka vilele vya milima vilivyojaa theluji, wapiganaji wa Waldensia walikuwa wamerudi kwenye mabonde yao. Mara nyingi njiani, wakati Wafaransa waliposikia kuhusu uwepo wao kama waliokuwa katika eneo fulani, Waldensia walikuwa tayari wamewatangulia wanajeshi wa Ufaransa kabla ya kufanya shambulio la kuaminika. Kasi ya jeshi la Arnault ilikuwa mojawapo ya mbinu zao kali zaidi, ambayo iliwahakikishia kufanikiwa kurudi katika nchi yao.

Walipofika katikati ya Bonde la Lucerne, Wahuguenoti 200 kutoka Ufaransa ambao walikuwa wamepigana pamoja na Wawaldensia tangu walipoondoka Geneva walijitenga na kurudi katika nchi zao katika eneo la Dauphin nchini Ufaransa. Kwa kusikitisha, kundi hili la wapiganaji baadaye lilitekwa na jeshi la Ufaransa. Kwa mtu, waliuawa au kulazimishwa kutumika kama watumwa wa meli za kivita katika meli za Ufaransa.

Kufikia mwishoni mwa Septemba, wakifuatiliwa na kikosi cha wanajeshi 10,000 wa Ufaransa chini ya uongozi wa mmoja wa makamanda bora wa kijeshi wa Ufaransa, Jenerali Nicolas Catinat, kikosi cha mapigano cha Arnault sasa kilikuwa na takriban wanaume 400. Akihitaji nafasi ya kujilinda kiasili, Arnault alijadiliana na watu wake pendekezo la fundi stadi wa kijeshi wa Wawaldo John Avel, ambalo lilifanywa naye huko Geneva wakati John Avel akiishi uhamishoni. John Avel aliamini kwamba mahali panapoitwa Basilia katika Bonde la Germanosca palikuwa ngome ya asili yenye ulinzi zaidi kupatikana ndani ya mipaka ya nchi zao.

Wanaume hao walikubaliana kwa kauli moja, na kufikia wiki ya tatu ya Oktoba, walifika Basilia na kuanza kujenga makazi na ulinzi mlimani. Arnault alituma watu wengi kutafuta chakula kutoka vijiji vilivyoachwa na akapambana na walowezi Wakatoliki katika eneo hilo ili kuishi. Wakati wa vuli ya 1689, Catinat alishambulia ngome ya Wawaldensia mara kwa mara akiwa na jeshi lake kubwa la wanajeshi 10,000 wa Ufaransa, lakini Wawaldensia walijilinda kwa risasi na mawe makubwa na mbinu za msituni zisizotarajiwa hadi theluji ya mwishoni mwa vuli ilipoanza.

Wafaransa waliondoka mwishoni mwa Oktoba hadi makazi ya majira ya baridi huko Pinarola, umbali wa kilomita 40 hivi. Wawaldensia wachache waliokuwa wakiishi katika eneo hili kabla ya kufukuzwa Geneva walimwambia Arnault kuhusu jiwe la kusagia ambalo lilikuwa limeondolewa kwenye kinu cha karibu na kuzikwa mchangani ili kulilinda kutokana na mikono ya Wakatoliki. Timu ndogo ya wanaume ilichimbua jiwe hilo la kusagia na haraka likarudishwa katika hali yake ya kufanya kazi kwenye kinu, jambo lililowapa wapiganaji njia ya kutengeneza unga kutokana na nafaka walizokuwa wamekusanya kutoka vijiji vilivyotelekezwa.

Wakati huu, wanaume wa Wawaldensia walinusurika kwa chakula cha kujikimu cha nafaka na mimea yoyote ambayo wangeweza kukusanya, lakini kufikia katikati ya

Februari, karibu vyakula vyao vyote vilikuwa vimeisha. Karibu wakati huu, upepo mkali wa Chiraco ulileyusha theluji katika mabonde ya Alps na kufichua chini yake mashamba ya mahindi, rye, na shayiri ambayo hayajavunwa ambayo yalikuwa yamebaki hapo kwa miezi kadhaa iliyopita. Wakati tu walipohitaji zaidi, walipewa kimuujiza nafaka ya kutosha kuwalisha kwa muda wote wa kuzingirwa kwao.

Kufikia mwishoni mwa Aprili mwaka wa 1690, wanajeshi 10,000 wa Ufaransa walivunja kambi yao ya majira ya baridi huko Pinarola na kurudi Basilia kwa shambulio la mwisho. Wakati wa miezi ya majira ya baridi, Louis XIV alikuwa amemshawishi Duke wa Savoy kutoa wanajeshi 12,000 wa ziada wa Savoyard kwenye kampeni hiyo, na ushindi dhidi ya upinzani wa Wawaldensia ulihakikishwa na Wafaransa. Kwa kurudi kwa majira ya kuchipua katika eneo hilo, wanajeshi 22,000 walikusanywa katika bonde lililo chini ya Le Quatre dents, ambalo ni Meno Manne, ili kuwashinda mabaki ya wanaume wasiozidi 400 wa Wawaldensia.

Nilipokuwa huko miaka kadhaa iliyopita, niliweza kupiga picha, na ndiyo, milima hiyo hapo ilionekana kama meno manne, moja baada ya jingine, na hapo ndipo wanapopata jina lao na kichwa cha mahubiri kinaonekana. Mnamo Aprili 30, Catinat alichagua wanajeshi wake 4,000 bora kufanya shambulio la mbele dhidi ya Wawaldensia. Vikosi viwili vilitumwa kwenye milima mirefu inayoelekea Basilia, lakini theluji ilikuwa na kina cha futi nyingi huko juu, na wanajeshi walikuwa na wakati mgumu kufika kwenye vilima hivi virefu, na kusababisha wanajeshi wengi kupatwa na baridi kali kutokana na hali mbaya ya hewa.

Kufikia katikati ya alasiri mnamo Mei 2, shambulio lisiloratibiwa vizuri lilifanywa dhidi ya watetezi wa Wawaldensia na wanajeshi wa Ufaransa na Savoyard, karibu wakati huo huo ambapo dhoruba kali ya theluji iligonga vilele vya juu. Nguzo za kushambulia zilifukuzwa kabisa na watetezi wa Wawaldensia na zilishindwa na shambulio la kujibu katika dhoruba ya theluji. Mamia ya wanajeshi wa Ufaransa na Savoyard walikuwa wamekufa bila kupoteza mlinzi hata mmoja wa Wawaldensia.

Catinat na kamanda wake walitumia siku kumi zilizofuata kupanga shambulio la mwisho na kusubiri huku theluji nyingi katika maeneo ya chini ikiyeyuka kutokana na jua la masika. Mizinga ilikuwa imeletwa, na mizinga ilishambulia ulinzi wa Wawaldensia, ikiwarudisha mlimani hadi kwenye ngome yao ya mwisho, Pan di Sucre. Kufikia Mei 14, Wawaldensia 347 waliobaki walikuwa wamezungukwa kabisa, wakikabiliana na vikosi vitatu katika bonde chini mbele na pembeni mwao na vikosi viwili vilivyokuwa vimejipanga katika vilima vya juu vya milimani juu na nyuma ambapo safu za ulinzi za Wawaldensia zilikuwa.

Timu za magari ya kukokotwa yanayoendeshwa na nyumbu, kila moja ikiwa imepakwa miti ya kunyongea inayobebeka, zilisubiri kushindwa na kukamatwa kwa wapiganaji wa Wawaldensia kuepukika. Manusura wowote walipaswa kunyongwa, na miili yao itembezwe katika mitaa ya miji na majiji waliporudi Torino. Arnaud na

Catinat wote wawili walijua vyema kwamba siku iliyofuata wangeona kushindwa kwa upinzani wa Wawaldensia.

Lakini jioni hiyo, ukungu mzito ulitanda milimani, na Wawaldensia walipojadili mikakati yao inayowezekana, Kapteni Philippe Tran Poulat , mtu aliyekulia akicheza na kuwinda katika milima hii, alipendekeza mpango wa kutoroka kupitia njia isiyopitika sana kutoka ngome yao, akiamini kuwa ilikuwa na uwezekano mdogo wa kushikiliwa na majeshi yaliyowazunguka. Wawaldensia walichoma moto wao ili Wafaransa wafikirie bado wako huko. Wakati huo huo, Poulat aliongoza kundi la wanaume kwa bega kupitia ukungu mzito, mara nyingi wakikimbilia kutambaa kwa mikono na magoti juu ya genge kupitia safu za Wafaransa zilizolindwa vizuri.

Wakati mmoja walipokuwa wakitoroka, mmoja wa Wawaldensia, ambaye ghafla alihitajika kutumia mikono yake yote miwili kujiimarisha, bila kukusudia aliruhusu birika la chuma lianguke mikononi mwake, na likagonga chini ya mlima. Kikosi kidogo cha wanaume kilisimama kikiwa kimekufa na kingeweza kusikia mlinzi wa Kifaransa akiita, Qui veve ? Nani yuko pale? kwenye ukungu. Lakini basi hakukuwa na jibu, na mlinzi akapuuza kelele hizo, na Wawaldensia, wakiwa wamelala kooni, waliendelea kushuka kwenye miamba mikali chini ya kifuniko cha ukungu mzito.

Asubuhi, jeshi lote la Waldensia lilionekana kwenye ukingo wa nusu siku kutoka kwenye ngome yao. Wote isipokuwa wachache sana kati ya waliojeruhiwa vibaya walikuwa wametoroka. Catinat na jeshi lake walinyimwa tena ushindi waliohisi ulikuwa mikononi mwao, na Wafaransa waliwafuata kwa wiki zilizofuata, wakitafuta suluhisho la mwisho kwa matatizo ya Waldensia kwa kuwaangamiza kabisa.

Hata hivyo, jambo moja la mwisho lilichangia katika uokoaji wa vikosi vya Wawaldensia. Baada ya miezi kadhaa ya mazungumzo ya faragha na mataifa ya Kiprotestanti ya Uingereza, Uholanzi, na Austria, Duke wa Savoy alibadilisha utii wake kutoka kuwa mshirika wa Ufaransa na bila kutarajia akajiunga na mataifa ya Kiprotestanti katika juhudi za kumdhibiti mfalme mwenye nguvu zaidi barani Ulaya, Louis XIV. Duke alikuwa ametuma wajumbe kukutana na Wawaldensia na kuwaahidi uhuru wao ikiwa wangeungana na juhudi zake za kuwasaidia kuwashinda Wafaransa.

Wawaldensia hawakusita kutoa utii wao kamili tena kwa Duke wa Savoy na, katika miaka kadhaa iliyofuata, walikuwa msaada mkubwa kwa Duke katika kuwaondoa Wafaransa katika ufalme wake. Baada ya yote kusemwa na kufanywa, sio tu kwamba kundi dogo la wapiganaji lilinusurika kurudi kwa utukufu kwenye mabonde yao, bali pia walinusurika kuchimbwa kwenye kilele cha mlima kwa miezi minane katikati ya majira ya baridi kali kwenye vyakula vilivyochimbwa ambavyo walikuwa wamepata kutoka kwenye nyumba na vijiji vilivyoachwa. Sio tu kwamba walinusurika mashambulizi ya mara kwa mara kutoka kwa jeshi bora sana na lenye vifaa bora zaidi, lakini wakati matumaini yote yalipoonekana kupotea, walifanikiwa kutoroka

kutoka kwa kundi lisiloepukika la majeshi mawili bora ambayo yalikuwa yamewazidi zaidi ya hamsini kwa moja na kuwazunguka kabisa.

Arnault aliwauliza wasomaji wake kwa mwandiko wake mwenyewe katika marejeo yake matukufu, anasema: vipi vinginevyo isipokuwa kwa mkono wa Mungu hili linaweza kuelezewa? Ilikuwa ya kushangaza zaidi kwamba nafaka za mabonde yaliyozunguka Basilia hazikuvunwa wakati wa msimu wa kupanda mnamo 1689 na ziligunduliwa tu kwa mavuno kuanzia Februari hadi Aprili ya 1690. Henri Arnault, ambaye aliwaongoza watu wake kila siku kama mchungaji wao kwa maombi ya ibada asubuhi na jioni na katika kampeni yote, aliwahubiria watu wake mara kadhaa kila wiki, miaka baadaye katika kujenga kumbukumbu zake alitafakari kuhusu kuzingirwa kwa Brasilia. Je, kuna yeyote, aliuliza, anayeweza kukataa kutambua mkono wa Mungu katika hali hii ya ajabu kwamba Wavadoi waliruhusiwa kufanya mavuno yao si katikati ya kiangazi bali katikati ya majira ya baridi kali? Na tunajibu asubuhi ya leo kwa maneno ya kwanza ya Zaburi 68, ambayo watu hawa waliimba wakati mwonekano wote wa matumaini ulionekana kupotea, Mungu ainuke na maadui zake watawanyike.

Tena , Arnault anauliza, au kuna yeyote isipokuwa Mungu angeweza kuwatia moyo watu wachache kama hao, wasio na dhahabu na fedha, wasio na msaada mwingine wowote wa kidunia, kwa ujasiri wa kwenda kupigana vita dhidi ya mfalme ambaye wakati huo alitetemesha Ulaya yote? Mungu ainuke, na maadui zake watawanyike. Arnault anaendelea, je, inawezekana kufikiria kwamba bila ulinzi wa kimungu kabisa, watu hawa maskini waliokaa ardhini karibu kama wafu na kulala kwenye majani baada ya kuzuiwa kwa miezi minane wangeweza hatimaye kushinda? Mungu ainuke na maadui zake watawanyike. Arnault pia anatafakari mkono wa Mungu wa majaliwa katika matukio ya hali ya hewa katika milima hiyo, ikiwa ni pamoja na dhoruba ya theluji ya Mei 2, siku ya shambulio la tukio lililoratibiwa kutoka kwa wanajeshi wa Ufaransa na Savoyard, pamoja na ukungu unaoingia kuwalinda Mei 14, wakati matumaini yote yalionekana kupotea kabisa.

Mungu ainuke na maadui zake watawanyike. Je, haionekani kana kwamba Mungu alisema katika kuhifadhi nafaka hiyo ardhini kwa miezi minane, alifanya hivyo ili kuwalisha watu hawa wanaoteswa wakati wa magumu ya majira ya baridi kali na kuzingirwa? Hawa ni watoto wangu wa kweli, wateule wangu na wapendwa wangu, ambao ni furaha yangu kuwalisha katika riziki yangu. Nchi yao ya Kanaani, ambayo nimewarudisha, ifurahi kuwaona tena na kuwafanya kuwa zawadi isiyo ya kawaida na karibu isiyo ya kawaida.

Arnault anahitimisha, Mungu ainuke na maadui zake watawanyike. Na naweza kuongeza, tunawezaje kutafsiri mafanikio haya ya kijeshi na uvumilivu wakati mara nyingi yalikuwa mengi kuliko kati ya 10 na zaidi ya 50 kwa 1? Wawaldensia walishinda mara kwa mara, mara nyingi dhidi ya wanajeshi waliofunzwa na wenye nidhamu wa jeshi lenye nguvu zaidi barani Ulaya katika siku zake. Orodha ya

majeruhi wa jeshi la Ufaransa mara nyingi ilikuwa zaidi ya 100 kwa 1 katika kampeni yote ya kijeshi iliyoanza Agosti 1689 na kuendelea hadi Juni 1690.

Mungu ainuke na maadui zake watawanyike. Kujua ukweli huu hakukumaanisha kwamba Wawaldensia walikuwa na wakati mgumu katika kuzingirwa, wala hakukumaanisha kwamba hawakupambana na kukata tamaa, lakini ilimaanisha kwamba kama watu wangeokoka kifo kisichoepukika mkononi mwa adui ambaye alikuwa amejihami kwa silaha. Kwa kumaliza, nanukuu tena kutoka kwa maneno ya Arnault mwenyewe, hakika ni lazima ikubalike kwamba katika shida na hatari zao zote, Mwenyezi Mungu aliwaokoa, akawapa ushindi katika vita vyao vyote, akawaunga mkono walipokuwa wamekata tamaa, akawapa vitu muhimu ilipoonekana lazima wawe maskini, na hatimaye akawatia moyo mkuu wao, Duke, kwa nia ya kuwarudisha katika urithi wao na kuwaruhusu kurejesha ibada ya kweli kwa makanisa yao.

Matukio ya kushangaza sana yalithibitisha kwamba majeshi ya Ufaransa na Piedmont yalisaidiwa tu na baraka ya udanganyifu ya Roma, ya yeye ambaye angekuwa Mungu duniani, huku wale wa Vadoi wakibarikiwa na Mungu mkuu ambaye ni Mfalme wa Wafalme na hawakabidhi fimbo yake kwa mikono yoyote ya kidunia. Shukrani basi ziwe kwa Milele ambaye, katika kuwachagua Vadoi kama vyombo vya maajabu kama hayo, anaonekana kuidhinisha dini yao kama ile ambayo angehudumiwa, kuheshimiwa, na kutiwa na wote waliokombolewa. Amina na Amina.

Huyu ni Dkt. Kevin Frederick katika mafundisho yake kuhusu historia ya Wawaldensia. Huu ni kipindi cha 12, Armed to the Teeth, Henry Arnold, The Glorious Return, 1685 hadi 1690.